

notes sobre els lepidòpters de les comarques gironines

X. - les plusies de les nostres comarques (lep. noct. plusiinae)

per

**MARIANA DE IBARRA
ANGEL GARCÍA
JOSÉ J. P. DE-GREGORIO
IGNASI ROMANA**

Societat Catalana de Lepidopterologia

Les plusies constitueixen un grup de lepidòpters heteròcers de característiques homogènies, agrupats en la subfamília **Plusiinae** (= **Phytometrinae**), família dels **Noctuidae**. A Europa es troba representada per 47 espècies (HARTIG & HEINICKE, 1973), de les quals 23 viuen a la Península Ibèrica i d'elles, 22 han estat fins enguany trobades a Catalunya. Distribuïdes principalment per les zones paleàrtiques i subtropicals del planeta (Europa, Àfrica, Àsia Central i Oriental), hom pot agrupar les espècies catalanes, per llur procedència, en 3 grups: a) **eurasiàtiques** (EA) (zona paleàrtica, Europa i Sibèria), 13 espècies; b) **mediterrani-asiàtiques** (MA) (Àsia Central i Oriental, Europa Meridional, conca mediterrània), 5 espècies; c) **subtropicals** (ST) (especialment africanes, que arriben als països del Sud d'Europa en el curs de llurs migracions), 4 espècies.

L'estudi del grup a Catalunya s'inicià a finals del segle XIX, car per tractar-se de lepidòpters d'indubtable valor biogeogràfic, pels greus danys causats als conreus per les erugues d'algunes d'elles i fins i tot per incloure entre elles alguns dels heteròcers més vistents i bonics de la nostra fauna, de bon antuvi van atreure l'interès dels entomòlegs i naturalistes catalans. CUNÍ (1874) inclou per primera vegada al seu catàleg 8 espècies, la major part trobades als voltants de Barcelona. Salvador MALUQUER (1901) descobrí una espècie nova per a Europa i amb posterioritat, SAGARRA (1915 i 1923). WEISS (1915) i ROSSET (1920), afegiren a la nostra fauna 7 espècies més, la major part procedents dels Pirineus. No és fins més de quaranta anys després que Mariana de IBARRA (1968, 1975, 1979) i BOURSIN (1964) afegiren 5 nous elements als ja coneguts, entre altres citacions interessants de la Vall d'Aran. Des de 1978, amb la creació de la Societat Catalana de Lepidopterologia (SCL), els estudis sobre el grup s'han intensificat i entre altres troballes notables, s'ha incrementat el cens amb una nova espècie (GARCIA, DE-GREGORIO, ROMANA, 1981).

Les dates ressenyades a continuació procedeixen de l'estudi de la bibliografia especialitzada i de la revisió de diverses col·leccions públiques i particulars, entre les primeres i especialment, les del Museu de Zoologia de Barcelona, (MZB). Els autors volen agrair especialment l'ajuda i col·laboració rebuda dels entomòlegs esmentats al text i com ja és habitual, la bona acollida que han tingut en les seves visites al Departament d'Entomologia del MZB per part dels amics Srs. F. Español i O. Escolà, Conservadors del centre.

Gènere **ABROSTOLA** O., 1816.

Compta amb 4 espècies europees, de les quals 3 habiten Catalunya:

A. triplasia L. (EA). Estesa dels Pirineus fins a les Guilleries-Montseny. Citada per primer cop per WEISS (1915) de Ribes de Freser (Ripollès) i Manlleu (Osona), s'ha trobat fins ara als Pirineus (Vall d'Aran, Queralbs, Alp, Das) a Olot (B. Garrotxa) i a les Guilleries (Susqueda, Viladrau) (IBARRA, 1975, DE-GREGORIO, 1979, García, Vallhonrat, Casas, etc.). Vola en una generació, VI-IX.

A. asclepiadis SCHIFF (MA). Idèntica distribució que l'anterior. Descoberta recentment als Pirineus (Vall d'Aran, Queralbs, Alp, Porté) (GARCÍA, DE-GREGORIO, ROMAÑA, 1981). Darrerament s'ha trobat a les Guilleries (Viladrau, A. García). Vola en una generació, VII-VIII.

A. trigemina WERN (**triplasia** auct nec L.). Espècie la més comú del gènere i distribuïda per tota Catalunya, des del litoral fins als Pirineus. Citada ja per CUNÍ (1874 i 1888) dels voltants de Barcelona, s'ha trobat al litoral (Sant Feliu de Guixols, Lloret), Guilleries (Susqueda, Viladrau), Pirineus (Ribes, WEISS, 1915, Queralbs, Das, etc.). Vola en dues generacions: IV-VI i VIII-IX.

Gènere **EUCHALCIA** HB., 1821.

3 espècies europees, 2 a Catalunya:

E. variabilis PILLER, 1783 (EA). Espècie subalpina, reclosa als Pirineus, on vola als prats situats entre els 1.200 i els 2.000 mts. Fou citada per primer cop del Congost de Núria (Ripollès) (WEISS, 1915) i posteriorment de diversos indrets de la Vall d'Aran (Salardú, Lés, Viella, Codina, 1918, IBARRA, 1975 i 1979, FLORES, 1980). Recentment, ha estat retrobada novament al Pirineu Oriental: Porté, Das, Queralbs, etc. (GARCÍA, DE-GREGORIO, VALLHONRAT). Vola en una generació, VII-VIII.

E. modesta HB., (EA), subalpina i present únicament als Pirineus. Molt més rara que l'anterior, només es coneixen dues troballes catalanes, a la Vall d'Aran: Salardú, VII. 1922 (Novellàs, SAGARRA, 1923) i Viella, VII. 1962, 1 ex (M. Ibarra, col. MZB). Fa poc (DUFAY, 1982) s'ha citat de Porté (Alta Cerdanya), la qual cosa fa suposar la seva presència al nostre Pirineu.

Gènere **POLYCHRYSLIA** HB., 1821.

P. moneta F. (EA). És l'única del gènere i fins ara és coneguda exclusivament de la Vall d'Aran (SAGARRA, 1915, M. IBARRA, 1975 i

1979), VII, on és rara. Hi ha citacions del vesant francès dels Pirineus Orientals (Canigó, el Vernet. DUFAY, 1961).

Gènere **PANCHRYSIA** HB., 1821.

2 espècies europees, 1 present a Catalunya:

P. deaurata ESP. (MA). Espècie molt rara, de la qual només coneixiem 2 individus recollits a Salardú (Vall d'Aran) (IBARRA, 1975 i 1979), fins que el IX.1978 es va recollir una femella a Susqueda (Guilleries) (DE-GREGORIO, 1979). Cal suposar deu ésser estesa dels Pirineus a les Guilleries-Montseny.

Gènere **DIACHRYSIA** HB., 1821.

D. chrysis L. (EA). Estesa del Pirineus a les Guilleries-Montseny, amb alguns enclaus en serralades litorals (Montnegre, etc). Malgrat ésser abundosa i molt característica, no és fins l'any 1920 quan és trobada per primer cop per O. ROSSET (1920) a la Serra de Montgrony. Als Pirineus ha estat citada de la Vall d'Aran (Lés, Viella, IBARRA, 1975 i 1979), Queralbs, Das, etc., i a les Guilleries s'ha recollit a Susqueda i Viladrau (DE-GREGORIO, 1979). Vola els mesos de VII a IX (una generació).

D. chryson ESP. (EA). Durant molt temps fou considerada força rara i pròpia de la Vall d'Aran (Salardú, Lés, Viella, SAGARRA, 1923, IBARRA, 1975 i 1979), fins que recentment fou recollida en diversos indrets dels Pirineus Orientals (Ribes de Freser, Alp, Queralbs, Núria, DE-GREGORIO i ROMAÑA, 1980) i l'any passat es presentà molt abundosa a les Guilleries (Sant Sadurn d'Osormort, Espinelves, Viladrau, Sant Hilari Sacalm, A. GARCÍA). Vola en una generació, VII-VIII.

Gènere **MACDUNNOUGHIA** KOST., 1961.

M. confusa STPH. (**gutta** GNE). (EA). Espècie abundant i molt freqüent a tot Catalunya. Les localitats gironines on s'ha trobat o esmentat són: Caldes de Malaveilla (Selva) (CUNÍ, 1884), Lloret (Selva) (col. MZB), Guilleries Susqueda Viladrau (DE GREGORIO, 1979), la Bisbal (B. Empordà), aiguamolls de Roses (A. Empordà), Queralbs (Ripollès, P. Oriental), etc. Dues generacions, IV-VI i VIII-IX.

Gènere **PLUSIA** O., 1816.

P. festucae L. (EA). Abunda especialment al litoral, sobretot a terrenys paludícoles: Can Tunis, el Prat de Llobregat, Barcelona (CUNÍ, 1874, FLORES, 1980), Mataró (Maresme) (Masó,

Santa Coloma de Gramenet (col. SAGARRA, MZB), la Bisbal, aiguamolls de Roses, etc., però viu també a l'interior, arribant fins als Pirineus, on és molt rara: Gombren, Alp, Vall d'Aran. (AGENJO, 1970, IBARRA, 1975 i 1979, A. GARCÍA). Als indrets baixos té dues generacions: V-VI i VIII-IX.

NOTA:

P. putnamii gracilis Lmpk., espècie holàrtica citada de diversos indrets europeus, fou esmentada l'any 1975 (MAXINER) de la Devesa del Saler (València). La presència d'aquesta espècie a la fauna ibèrica és molt dubtosa.

Gènere **AUTOGRAPHHA** HB., 1821.

A. gamma L (EA). La més comú de les pluries i un dels lepidòpters més coneguts per la seva abundància i pels greus danys causats per llurs erugues als conreus. Viu tot l'any a tot el país.

A. pulchrina HAW. (EA). Viu exclusivament als Pirineus, havent-se citat de la Vall d'Aran (Lés, Viella. IBARRA, 1975 i 1979, FLORES, 1980) i de Porté (Cerdanya) (A. GARCÍA, 1981, DUFAY, 1982). La seva semblança amb la següent ha estat la causa de moltes citacions errònies. Vola en una generació, VII-VIII i és poc freqüent.

A. iota L. (MA). Distribuïda pels Pirineus (on sovintaja) fins a les Guilleries-Montseny. Fou trobada per primer cop a la Vall d'Aran (Salardú. SAGARRA, 1923), localitat d'on ha estat citada diverses vegades (IBARRA, 1975 i troba a Alp, Das, Núria, Queralbs, Porté, el Vernet, les Bulloses, Sant Privat de Bas, (Puig-sacalm) (FLORES, 1980, DUFAY, 1961, DE-GREGORIO), Sant Hilari Sacalm i Viladrau (Guilleries), A. GARCÍA. Una generació, VI-VIII.

A. bractea SCHIFF (EA). Espècie molt notable, descoberta als Pirineus Centrals (Salardú, Viella, Vall d'Aran) per M. IBARRA (1968, 1975, 1979) (BOURSIN, 1964) i trobada posteriorment en diversos indrets dels Pirineus Orientals (Alp, Puigcerdà, Porté, Queralbs, Setcases, etc., ROMAÑA, GARCÍA, DE-GREGORIO), Andorra (J. Josa) i a la zona Guilleries-Montseny (Puig-sacalm, Montseny, Susqueda. DE-GREGORIO, 1979, Ll. Bosch, V. Sarto). Vola en una generació, VII-VIII.

A. aemula SCHIFF (EA alpina). Descoberta amb l'anterior per M. IBARRA (1968, 1975, 1979, 1934) a Hendaya (B. Pirineus) i a la Vall d'Aran. Fins ara i a diferència de **bractea**, no ha estat trobada fora dels Pirineus Centrals.

Gènere **SYNGRAPHHA** HB., 1821.

Comprèn un grup d'espècies eurasiàtiques alpines, de les quals només una viu als Pirineus:

S. interrogationis pyrenaica HMPS. (EA). Viu als prats subalpins dels Pirineus (1.200 - 2.000 mts.), on de vegades és freqüent volant de dia; més rara atreta per la llum. La primera citació catalana és de la Vall d'Aran (Viella. IBARRA, 1975 i 1979), indret on és abundant. Al Pirineu gironí s'ha recollit als Coms de Das (Cerdanya) i a Núria i Queralbs (Ripollès). Vola als mesos de VII-VIII.

Gènere **TRICHOPLUSIA** MC DUNG., 1944.

T. ni HB (ST). Molt abundosa a l'Europa meridional, a Catalunya viu al litoral (Empordà, Maresme, Vallvidrera), Guilleries-Montseny (Susqueda, Viladrau, St. Pere de Vilamajor, Aiguafreda, Manlleu, etc.) i als Pirineus (Queralbs, Vall d'Aran). Vol.: VII a IX (una generació).

T. daubei BDV (MA). Espècie pròpia del litoral, més rara a l'interior. Citada per CUNÍ (1874 i 1888) de diverses localitats dels voltants de Barcelona (el Prat de Llobregat, l'Hospitalet, Vallvidrera), al M.Z.B. es conserva un exemplar de Lloret (La Selva) (Weiss, leg) i ha estat citada de Susqueda (Guilleries) (DE-GREGORIO, 1979) i La Jonquera (A. Empordà) (BOLLAND, 1976). Poc freqüent, en una generació (VIII-IX).

T. orichalcea F (aurifera) HB (ST). Aquesta bonica espècie fou introduïda a Europa (Barcelona) pels cargaments de verdures procedents de les illes Canàries (MALUQUER, 1901). Es va estendre ben aviat pel país, especialment per la zona litoral (Barcelona, Maresme, Montnegre, Sant Feliu de Codines, el Prat de Llobregat Paret del Vallès, Terrassa, Montgat, S'Agaró) on és un flagell segons els anys dels conreus. A l'interior és més rara: Manlleu (Osona) (WEISS, 1915), Susqueda (Guilleries) (DE-GREGORIO, 1979). Vola l'adult els mesos de IX-X (una generació).

Gènere **CTENOPLUSIA** DEY, 1970.

Gènere tropical, dues espècies s'han esmentat d'Europa:

C. accentifera LEFV (ST). Fou citada per CUNÍ els anys 1874 i 1888 de diversos indrets dels voltants de Barcelona i des d'aleshores no ha estat trobada mai més. N'hi ha també citacions d'altres indrets del Sud d'Espanya. Cal confirmar la seva presència a Catalunya. Recentment, una altra espècie (**C. limbirena** GNE) ha estat trobada a la Baixa Andalusia (Huelva, Cadis), segurament fruit de migracions.

Gènere **CHRYSODEIXIS** HB., 1821.

Ch. chalcites ESP (ST). Abundosa a tota la regió, gairebé tot l'any. Constitueix un flagell del molts conreus i plantes baixes. Vola sobre tot els mesos de VIII a X (una generació).

BIBLIOGRAFIA

S'esmenten els treballs més importants; no inclou les meres llistes sistemàtiques (HARTIG & HEINICKE, 1973, DUFAY in LERAUT, 1980, etc).

- BOURSIN, CH., 1964. — *Plusia bractea* Schiff et *Plusia aemula* Schiff dans les Pyrénées. **Bull. Mens. Soc. Linn. Lyon**, 23 (1):13. Lió.
- CODINA, A., 1918. — Heteròcers nous per a la fauna de Catalunya. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 18: 60-62. Barcelona.
- CUNÍ, M., 1874 i 1888. — Catálogo de los lepidópteros de Cataluña. Insectos encontrados en los alrededores de Barcelona. Barcelona.
- DUFAY, Cl., 1961 i 1982. — Faune terrestre et d'eau douce des Pyrénées - Orientales (VI. Lépidoptères) (1.ª part). Suplem. a **Vie et Milieu**. 2n. suplement. **Vie et Milieu**, 31 (2): 183-191. Banyuls.
- FLORES, H., 1980. — Contribución al conocimiento de los heteróceros de Catalunya (II.ª parte. **Noctuidae**). **Trab. Soc. Cat. Lep.**, III: 9-14. Mataró.
- IBARRA, M., 1968, 1975, 1979. — Contribución al conocimiento de los lepidópteros del Valle de Aran. Algunas capturas nuevas para España. **Misc. Zool.**, II (3): 153-154. Barcelona; Catálogo de los Lepidópteros del Valle de Aran. **Rev. Shilap**, 7: 190-195; 8: 284-288; 9: 36-40; *Plusia* recogidas en Catalunya. **Butll. Soc. Cat. Lep.**, 21: 8-9. Mataró.
- MALUQUER, S., 1901. — Nota sobre la *Plusia aurifera* Hb. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 1: 2-3. Barcelona.
- PÉREZ DE-GREGORIO, J. J., GARCÍA, A. ROMANA, I., 1979, 1980, 1981. — Fauna lepidopterològica de Les Guilleries (Família Noctuidae), **Treb. Soc. Cat. Lep.**, II: 23-39; **Noctuidae** nous o interessants per a la fauna catalana, I, II i IV. **Treb. Soc. Cat. Lep.** II: 57-68; III: 15-24 i IV: 17-31. Mataró.
- ROSSET, O., 1920. — Doce días en la Sierra de Montgrony. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 20: 1-5. Barcelona.
- SAGARRA, I., 1915 i 1923. — Lepidòpters nous per a la fauna catalana (VI. - **Noctuidae**). **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 15: 74-84; Adició a la fauna lepidopterològica catalana. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 23: 26-27. Barcelona.
- WEISS, A., 1915. — Contribució a la fauna lepidopterològica de Catalunya. **Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.**, I: 59-89. Barcelona.